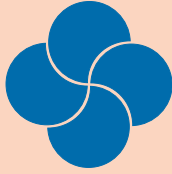

SUOMI

2015

Suomen tulevaisuuden menestystekijät ja haasteet

5

Suomi 2015 -ohjelma

kehittää yhteiskuntamme ylimmän tason päättäjien tietoja, taitoja ja verkostoja tulevaisuuden haasteita koskevissa asioissa. Osallistujat

- saavat tietoa ajankohtaisista ja tulevaisuuden kannalta keskeisistä asioista
- keskustelevat eri alojen kotimaisten ja ulkomaisten asiantuntijoiden sekä muiden päättäjien kanssa
- arvioivat Suomen tulevaisuuden keskeisiä haasteita
- tutustuvat kansallisen tason strategiaan linjauksiin
- tekevät raportin uusista ja keskeisistä strategiakysymyksistä

Suomi 2015 -ohjelma tukee Sitran tavoitetta, että Suomi on vuonna 2010 kolmen menestyneimmän kansakunnan joukossa.

www.sitra.fi/suomi2015

Sisällysluettelo

Saatteeksi	4
Suomi vuonna 2015 -visio	5
Mihin suuntaan maailma ja Suomi ovat menossa?	5
Strategiset tavoitteet: Suomi vuonna 2015	7
Osaaminen ja innovaatiot	7
Koulutukseen lisää kansainvälisyyttä	7
Innovaatiot ja liiketoimintaosaaminen yhdistettävä	8
Vetovoimainen Suomi	8
Vetovoimatekijät säilytettävä vahvoina	9
Osaajia maahanmuuttopolitiikalla	9
Turvallinen oikeusvaltio	9
Luottamus luo turvallisuutta	10
Laadukas peruskoulutus vahvistaa luottamusta	10
Perhe ja terveys	11
Työn ja perhe-elämän ristiriidat ratkaistava	11
Kasvatusvastuu vanhemmille	11
Lähiyhteisöt ja työpaikat perheitä tukemaan	11
Ideoita ja ehdotuksia jatkotyöhön	12
Asiantuntijat ja teemat	13
Suomi 2015 -ohjelma	16
Tavoitteet	16
Osallistujat	16
Sisältö ja rakenne	16
Menetelmät	17
Viidennen kurssin osallistujat	18

Saatteeksi

Suomi 2015 -ohjelman viides kurssi käynnistyi seminaarilla Pekingissä, Kiinan kansantasavallassa samalla viikolla, kun Kiinan kansankongressi kokoontui istuntoonsa. Pekingissä kurssi tutustui kehittyvään Kiinaan, joka oli muutama kuukausi aikaisemmin hyväksytty Maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi. Kiinan avautuminen maailmantaloudelle ja kiinalaisen yhteiskunnan lähivuosien kehitys vaikuttavat väistämättä myös Eurooppaan ja Suomeen.

Kurssin muut vierailukohteet Venäjä ja Saksa ovat yhtä lailla tärkeitä Suomelle. Naapurimaana Venäjä on keskeinen yhteistyökumppanimme myös tulevana vuosina. Yhdentyneen Saksan merkitys puolestaan korostuu Euroopan unionin keskeisenä valtiona, kun unioni ottaa uusia jäseniä. Suomen toimintaympäristökin siis muuttuu nopeasti ja laajenee. Se tuo suomalaisten eteen uusia haasteita, joihin tulee vastata niin talouden kuin politiikankin areenoilla.

Tämä edellyttää määrätietoista toimintaa myös Sitralta, joka on asettanut tavoitteeksi, että Suomi olisi kolmen menestyneimmän kansakunnan joukossa vuoteen 2010 mennessä.

Sitran toiminnan painopisteet lähivuosina ovat hankkeissa, joiden avulla

- tuotetaan tietoa päätöksentekijöille tulossa olevista muutoksista ja niiden merkityksestä Suomelle
- vahvistetaan kansantalouden tulopohjaa talouskasvua vauhdittamalla
- parannetaan hyvinvointivaltion kustannustehokkuutta
- arvioidaan kriittisesti Sitran omaa toimintaa ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta.

Sitra toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, innovatiivisen toiminnan, koulutuksen ja yritysrahoituksen keinoin.

Suomi 2015 -ohjelma on yksi keino Sitran tavoitteiden toteuttamisessa. Ohjelman aikana suomalaiset päätöksentekijät tutustuvat kansainvälisiin ja kansallisiin tulevaisuudennäkymiin. He keskustelevat niistä strategisista linjauksista ja toimenpiteistä, joilla tulevaisuuden haasteisiin voidaan vastata.

Suomi 2015 -ohjelma on kuuden kurssin kokonaisuus. Ohjelma jatkuu vuoden 2003 syksyyn saakka, jolloin kaikki kuusi kurssia kokoontuvat yhteiseen seminaariin. Suomi 2015 -ohjelman tavoitteena on, että jokainen kurssi julkaisee raportin omasta työstään. Raportit muodostavat yhdessä Suomen tulevaisuutta arvioivan kokonaisuuden.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra kiittää Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin osallistujia, kurssin suunnitteluun ja toteutukseen osallistuneita yhteistyökumppaneita sekä kurssin aikana kuultuja kotimaisia ja ulkomaisia asiantuntijoita.

Ministeri Jaakko Iloniemi on toiminut alusta saakka Suomi 2015 -ohjelman puheenjohtajana, mistä hänelle lämmin kiitos. Sitran koulutustiimi on vastannut ohjelman toteutuksesta.

Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin loppuraportin ovat kurssin osallistujien työskentelyn ja keskustelujen perusteella laatineet ohjelmajohtaja Tuovi Allén Sitrasta ja toimittaja Matti Karhu.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra toivoo, että tämä Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin raportti edistää omalta osaltaan niiden tavoitteiden saavuttamista, jotka Sitra on asettanut 2000-luvun yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaamiseksi.

Helsingissä kesäkuussa 2002

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Suomi vuonna 2015 -visio

Suomi 2015 -ohjelman viides kurssi käynnisti työnsä aikaisempien kurssien rakentaman vision pohjalta.

Yhteiskunta

Suomi on oikeudenmukainen, moniarvoinen, mahdollisuuksia tarjoava ja kannustava yhteiskunta, joka on kansalaisilleen turvallinen. Suomen talous on vakaa, kehittyvä ja rakenteiltaan monipuolinen. Suomen päätöksentekojärjestelmä on oikeudenmukainen, joustava ja osallistumiseen kannustava.

Ihminen

Suomessa asuu ja työskentelee vapaa, vastuullinen, osaava ja hyvinvoiva kansa. Suomi käyttää kaikkien kansalaisten

panoksen hyvinvoinnin luomiseen sekä tarjoaa mahdollisuudet menestyä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Vahvuudet

Suomen vahvuudet ovat korkea osaaminen, sosiaalinen eheys ja yhteiskunnan vakaus. Suomi on aktiivinen kansainvälinen vaikuttaja ja sillä on monilla osa-alueilla johtoasema. Suomella on vaurauden takaava ja kilpailukykyinen talous.

Ympäristö

Suomen elinympäristö on turvallinen ja se perustuu puhtaaseen luontoon, laadukkaaseen asumiseen, vahvaan kulttuuriin sekä kansalaisten kattavaan sivistykseen.

”If you want to rule the country, first put your house in order.
If you want to cultivate your morality, first put your heart right.
To put your heart right, you must be sincere.”

- Confucius

Mihin suuntaan maailma ja Suomi ovat menossa?

Suomi 2015 -ohjelman viides kurssi keskusteli Pekingissä, Moskovassa ja Berliinissä järjestettyjen seminaarien aikana niistä megatrendeistä, jotka jo nyt ohjaavat yhteiskuntien kehitystä. Lisäksi kurssi etsi heikkoja signaaleja tulevan kehityksen suunnan muutoksista. Miten Suomi pysyy mukana näissä kehityksen pyörteissä? Mitkä kehityskulut ovat Suomen tulevaisuuden kannalta erityisen ratkaisevia?

Kurssin aikana esiin tulleista ja Suomen kannalta keskeisistä kehityspiirteistä nousi keskusteluun muun muassa seuraavia kehityskulkuja:

- Perinteiset työvaltaiset teollisuudenalat menettävät asemiaan halvan työvoiman maille samalla kun Aasian painoarvo kasvaa maailmantaloudessa. Siitä seuraa vanhojen kasvutalouksien heikkeneminen. Hiipuuko suomalaisen yhteiskunnan kehitys tähän?

- Hyvinvoinnin erot kasvavat globaalisti, kansallisesti ja alueellisesti. Horjuuko maailman valtasapaino, globaali turvallisuus ja yhteiskuntien sisäinen vakaus eriarvoisuuden kasvun seurauksena? Miten häviäjistä pidetään huolta?
- Globaali riippuvuus eri yhteiskuntien välillä kasvaa ja se edellyttää entistä parempaa kansainvälistä yhteistyötä sekä ongelmien globaalia hallintaa. Miten kansainvälisten järjestelmien tulisi uudistua, jotta tätä kehitystä voitaisiin hallita?
- Euroopan unioni laajenee ja Venäjä integroituu länteen. Se tuo uusia haasteita vanhoille jäsenmaille sekä muille kansainvälisille toimijoille. Kehittykö unionista uusi supervalta vai uhkaako sitä hajoaminen?
- Päätäjien, kansalaisten ja suuryritysten edut loittonevat toisistaan. Se lisää vieraantumista yhteiskuntien sisällä. Päätäjiltä ja yrityksiltä edellytetään uudenlaista yhteiskuntavastuuta. Miten ne pystyvät kantamaan sen?

Toimintaympäristömme ja omat kykymme tarjoavat meille tilaisuuden vastata näihin kysymyksiin ja onnistua niiden ratkaisemisessa. Suomi voi kuitenkin pahimmassa tapauksessa ajautua tielle, jonka varrella uuden talouden paratiisista tuleekin arktinen helvetti. Miltä Suomen tulevaisuus silloin näyttää?

Jos yhteiskuntajärjestelmän uusiutumiskyky ja keskinäinen luottamus heikkenevät, seurauksena on demokratian ja oikeusjärjestyksen kriisi. Sen tuloksena turvallisuus ja tasa-arvo murenevat, työmarkkinat ajautuvat suuriin ongelmiin ja yksilön mahdollisuudet ja oikeudet kapenevat. Itsekkyys lisääntyy ja yhteisvastuu heikkenee.

Teknologisen uusiutumiskyvyn ja osaamisen rapautuminen johtaa taloudellisen kehityksen pysähtymiseen ja osaajien pakenemiseen maasta. Sen seurauksena yhtäältä työttömyys kasvaa ja samaan aikaan työvoimapula pahenee. Julkinen talous kriisiytyy tulopohjan romahtamiseen ja veroaste täytyy pitää entistä korkeampana, jotta voidaan tuottaa riittävästi palveluja ikääntyvälle väestölle.

Pyrkimys tasapainoiseen ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan epäonnistuu ja maahanmuutto aiheuttaa vain sosiaalisia ongelmia. Hyvinvointivaltion alasajo merkitsee myös sosiaalisen pääoman tuhoutumista ja elämänlaadun huononemista. Silloin menetämme maineemme turvallisen toimintaympäristönä niin yrityksille kuin ihmisille. Lopputulos on noidankehä, missä yhteiskunnan ja talouden perusrakenteet sekä arvopohja horjuvat vakavasti.

Mitä siis tulisi tehdä, jotta tällainen uhkakuva voitaisiin välttää?

Strategiset tavoitteet: Suomi vuonna 2015

Suomi 2015 -ohjelman viides kurssi on keskustellut monista edellä kuvatuista aiheista. Kurssi keskittyy kuitenkin tässä raportissaan pohtimaan Suomen vetovoimatekijöitä, oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta sekä terveyttä ja perhettä. Tämä kurssi on myös jatkanut edellisten kurssien keskustelua osaamisesta ja innovaatioista. Sen sijaan kurssi on jättänyt vähemmälle pohdinnalle ne aiheet, joihin aiemmat kurssit ovat jo erityisesti kiinnittäneet huomiota.

Edelliset kurssit ovat rakentaneet Suomelle visiota, pohtineet tulevaisuuden kannalta keskeisiä strategisia tavoitteita sekä tavoitteiden saavuttamisen mahdollisuuksia ja esteenä olevia uhkatekijöitä. Tämä kurssi tarkasteli samoja perustekijöitä ja asetti Suomelle neljä strategista tavoitetta vuoteen 2015 mennessä:

- Suomi on osaamisen ja innovatiivisuuden kärkimaa
- Suomi tarjoaa ihmisille ja yrityksille houkuttelevan asuin- ja toimintaympäristön, missä hyvinvointi ja kilpailukyky ovat maailman parhaimpia
- Suomi on sosiaalisesti turvallinen ja ympäristöstään huolehtiva oikeusvaltio, missä oikeudenmukaisuuden, yhteisvastuun ja kestävän kehityksen sisältö ja toteuttamisen keinot on määritelty uudelleen menestyäksemme globaalitaloudessa ja estääksemme sosiaalisen pirstoutumisen
- Suomalaiset kantavat oman ja yhteisen vastuun terveydestään ja perheestään.

Suomella on monia vahvuuksia, jotka tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Meillä on vakaa ja avoin yhteiskunta, korkea koulutus- ja sivistystaso sekä huipputeknologian laaja osaaminen. Me elämme turvallisessa oikeusvaltiossa ja huolehdimme ympäristöstämme. Meillä on myös vahva teollinen perinne sekä yhteisvastuuta ja osaamista arvostava arvomaailma. Suomen jäsenyys Euroopan unionissa tukee kilpailukykyämme. Näiden vahvuuksien jatkuvuudesta täytyy pitää huolta.

Osaaminen ja innovaatiot

Suomen kilpailukyky, yhteiskunnan myönteinen kehitys ja hyvinvointi syntyvät korkeasta tuottavuudesta ja hyvästä työllisyydestä. Tämä kaikki perustuu vakaaseen sisäiseen ja ulkoiseen toimintaympäristöön, tehokkaasti toimiviin kannustimiin sekä osaamiseen ja innovatiivisuuteen. Meillä yksityisen ja julkisen sektorin välinen vuoropuhelu toimii hyvin. Meillä on myös riittävästi avoimuutta uusille vaikutteille ja erityisesti nuorisolla on hyvät valmiudet omaksua uutta teknologiaa ja muita taitoja.

Osaamiseen perustuvan liiketoiminnan esteet ovat madaltuneet globalisaation myötä. Uhka on kuitenkin siinä, pystymmekö pitämään eri alojen osaajat Suomessa tai saamaan heitä tänne lisää. Työmarkkinoiden pelisäännöt ja verotus on uudistettava kannustavammiksi niin, että meille halutaan hakeutua tekemään huippu-

tason työtehtäviä. Siirtolaisuus on siis käännettävä maahanmuutoksi sen sijaan, että kyvyt muuttaisivat meiltä pois.

Luovuus ja innovatiivisuus eivät koske yksinomaan huipputeknologiaa vaan ne täytyy laajentaa koskemaan koko yhteiskuntaa. Meillä onkin vanhastaan hyviä sosiaalisia innovaatioita, kuten neuvolajärjestelmä ja kouluruokailu, työterveyshuolto ja ohjelmat työkyvyn ylläpitämiseksi. Samanlaisia luovia ratkaisuja täytyy hakea lisää, erityisesti yhdistämällä korkeaa teknologiaa ja erilaisia yhteiskunnallisia ratkaisuja. Meidän täytyy osoittaa, että osaamme monipuolisesti kehittää ja soveltaa teknologiaa ja innovaatioita yhteiskunnan kaikilla alueilla.

Informaatioteknologiaa on ennen kaikkea pystyttävä käyttämään nykyistä enemmän tasapainoisen aluekehityksen tukemisessa, julkisten palvelujen tuottamisessa, koulutuksessa ja kulttuurielämän alueella. Hyvinvointiyhteiskunnan kustannustehokkuuden parantamisessa informaatioteknologia on keskeinen tekijä. Sosiaalisten innovaatioiden edistämiseksi tarvitaan uudenlaisia ohjausjärjestelmiä.

Tulevaisuuden työmarkkinoilla tarvitaan monialaisuutta, monitaitoisuutta ja ennakkoluulotonta toimintakykyä. Koulutus on tulevaisuudessa yhä enemmän sellaisten ominaisuuksien ja taitojen hankkimista, jotka mahdollistavat työskentelyn eri aloilla ja monissa erilaisissa ammateissa koko elämänuran aikana. Hyvään peruskoulutukseen kuuluu myös sosiaalisten ja yhteiskunnallisten perustaitojen opettaminen. Lapset ja nuoret on saatava mukaan innovaatiojärjestelmiin vahvistamalla teknologia- ja yrittäjyyskasvatusta kouluissa.

Koulutukseen lisää kansainvälisyyttä

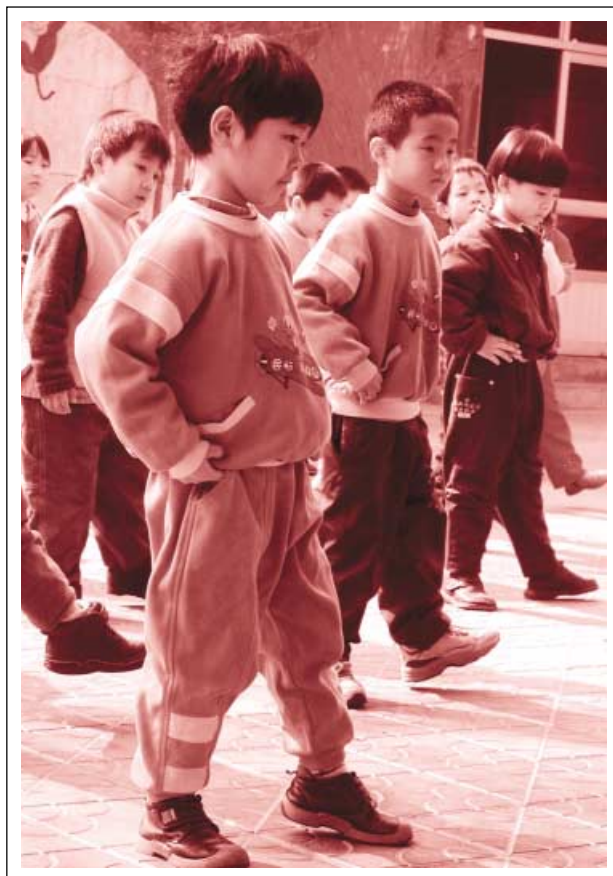
Osaamisen kartuttaminen ja innovatiivisuuden lisääminen vaativat koulutusjärjestelmältä suurempaa joustavuutta ja uusiutumiskykyä. Ammattikorkeakoulujen profiili tulee tehdä selkeäksi ja erottaa ne selvästi yliopistoista. Tärkeää on korostaa ammattikorkeakoulujen käytännönläheisyyttä mutta samalla niiden opetuksen tasosta ja korkeasta laadusta on huolehdittava. Ne eivät saa kehittyä toisen luokan yliopistoiksi. Ammattikorkeakoulujen on oltava käytännön taitoja ja työmarkkinoiden haluaa osaamista kasvattavia oppilaitoksia. Ammattikoulutuksen perusmalli olisi kahden vuoden ammattiin ohjaava koulutus ja neljän vuoden erityisammattikoulutus.

Korkeakoulujen ja yliopistojen kesken tulee luoda kriittistä massaa verkottamalla niitä ja suuntaamalla toimintaa myös soveltavaan tutkimukseen. Kansainvälinen verkottuminen on tässä tärkeää. Erityisesti kauppatieteelliset yksikkömme ovat liian pieniä ja hajallaan, joten järjestelmän uudistaminen ja tehostaminen, yhteistyön lisääminen sekä poikkiteollisten yhteyksien vahvistaminen on välttämätöntä. Yliopistojen lisäksi järjestelmää pitää täydentää luovuutta yhdisteillä taide-tiede-korkeakouluilla.

Tulevaisuudessa kaikille opiskelijoille tulee tarjota mahdollisuus opiskella ja suorittaa työharjoittelu ulkomailla. Tavoitteeksi tulee asettaa, että kaksi kolmasosaa yliopistoista valmistuneista ja puolet ammattikorkeakouluista valmistuneista opiskelijoista on opintojensa aikana tai niiden jälkeen opiskellut myös ulkomaisissa oppilaitoksissa tai tutkimusyksiköissä taikka harjoitellut yrityksissä ulkomailla. Myös toisen asteen ammatillisten oppilaitosten on kansainvälistyttävä toiminnassaan. Kaikille yliopistopaikkakunnille tulee perustaa kansainvälisiä peruskouluja ja lukioita, joissa opetus tapahtuu pääasiassa vierailu kielillä.

Vierailla kielillä tapahtuvaa koulutusta tulee olla tarjolla kaikilla koulutusasteilla ja koulutusaloilla. Tämän vuoksi oppilaitoksiin tulee rekrytoida enemmän opettajia ja tutkijoita muista maista sekä houkutellessa Suomeen opiskelijoita ulkomailta. Tavoitteena tulee olla, että vuoteen 2015 mennessä vierailla kielellä tutkintojaan opiskelevien osuus nostetaan keskeisillä aloilla nykyisestä kolminkertaiseksi. Ulkomaisten jatko-opiskelijoiden sekä post doc -opettajien ja -tutkijoiden osuus suomalaisissa yliopistoissa tulee nostaa 15 prosenttiin kansainvälisen hakumenettelyn ja tutkijapaikkojen avulla. Päämääränä on vahvasti kansainvälistyvä suomalainen yliopistolaitos.

Suomessa nuorten ja etenkin yliopistotutkinnon suorittaneiden halukkuus ryhtyä itsenäisiksi yrittäjiksi on kansainvälisesti

vähäistä. Akateemista yrittäjyyttä onkin kannustettava perustamalla yliopistoihin ja korkeakouluihin business-kuraattorin tehtäviä sekä kehittämällä mentoriverkostoa, jotka kannustavat ja opastavat opiskelijoita yrittäjyyteen.

Innovaatiot ja liiketoimintaosaaminen yhdistettävä

Suomen innovaatioympäristö on tuloksellisuudeltaan ja tehokkuudeltaan maailman kärkeä ja Euroopan tehokkaimpia. Se tarjoaa toimintaympäristön, joka on tehnyt mahdolliseksi Suomen elinkeinoelämän rakenteellisen uudistumisen ja tukenut kilpailukykyä.

Julkisen sektorin panostus innovaatio toiminnan kehittämiseen ja rahoitukseen on perustunut pitkäjänteiseen tiede- ja teknologiapolitiikkaan. Viime vuosina julkisen sektorin rahoitusosuus on kuitenkin laskenut nopeasti. Suomessa julkisen sektorin osuus yritysten tutkimus- ja kehittämisrahoituksesta on kilpailijamaitamme huomattavasti pienempi.

Innovaatioympäristön kehittäminen ja osaamis pohjaisen talouskasvun turvaaminen edellyttää, että tulevina vuosina julkista tutkimusrahoitusta on lisättävä ja innovaatioympäristön julkisten toimijoiden voimavarat on turvattava. Samalla kun julkinen sektori kehittää innovaatioympäristöä, alkavien yritysten perustamisvaiheen tarpeista tulee huolehtia.

Innovaatiojärjestelmä on laajennettava sisältämään teknologian ja sen soveltamisen lisäksi myös liiketoimintaosaaminen ja muotoilu sekä käyttäytymistä ja kulttuuria tutkivat tieteet. Sen piiriin kuuluu yhtä lailla perustutkimus, soveltava tutkimus ja palvelututkimus. Liiketoimintaosaaminen ja innovaatio toiminta on yhdistettävä samoihin julkisesti tuettuihin hankkeisiin. Yritysten ja yliopistojen yhteistyötä tulee tälläkin alalla kehittää ja kannustaa tuomalla liiketoimintakulttuuri myös yliopistojen sisälle.

Yliopistojen autonomian laajentaminen on välttämätöntä niiden tehokkaan toiminnan ja kilpailukyyn turvaamiseksi. Yliopistoilla tulee olla mahdollisuus hyödyntää tehokkaammin innovaatio toimintansa tuloksia, kuten tutkimustuloksia ja patenteja.

Työelämässä toimivat asiantuntijat tarvitsevat edelleenkin kansainvälistymiskoulutusta. Yritysten tulisikin lähettää suomalaisia asiantuntijoita ulkomaisiin toimipaikkoihin opiskelemaan markkina-alueen kulttuuria ja liiketoimintatapoja. Näin tuetaan yritysten kilpailukykyä uusilla markkina-alueilla. Ulkomaille työskentelemään lähtevien suomalaisten asiantuntijoiden perheiden mahdollisuudet ulkomailla asumiseen tulee turvata.

Vetovoimainen Suomi

Suomi 2015 -ohjelman viides kurssi asetti yhdeksi strategiseksi tavoitteekseen, että Suomi tarjoaa ihmisille ja yrityksille houkuttelevan asuin- ja toimintaympäristön, missä yksilön hyvinvointi ja edellytykset yritysten kilpailukyyn rakentamiselle ovat maailman parhaita.

Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Suomen tulee vuoteen 2015 mennessä ylittää maailmantilaston kuuden parhaan joukkoon kilpailukykyä ja elämänlaatua kuvaavilla mittareilla. Niitä ovat muun muassa henkeä kohti laskettu kansatuote, YK:n kehitysohjelma UNDP:n inhimillisen kehityksen indeksi sekä IMD:n ja World Economic Forumin kilpailukykyindeksit. Näiden lisäksi Suomen työllisyysaste tulee nostaa nykyisestä 68 prosentista 75 prosenttiin.

Vetovoimatekijät säilytettävä vahvoina

Suomen säilyttäminen vetovoimaisena yrityksille ja ihmisille perustuu korkeaan osaamiseen, vahvaan ja kansainvälisesti kiinnostavaan kulttuuriin, hyvään kilpailukykyyn, yrittäjyyden arvostukseen, joustaviin työmarkkinoihin ja toimiviin pääoma-markkinoihin. Ne edellyttävät yhteiskunnalta kannustavuutta, ennustettavuutta ja pitkäjänteisyyttä, hyvää innovaatioympäristöä sekä julkisen ja yksityisen sektorin hyviä yhteistyöverkostoja.

Menestyminen edellyttää myös kansainvälistymisen jatkumista. Meidän täytyy sopeutua suomalaisten yritysten globalisoitumiseen ja samalla kehittää innovaatioympäristöämme, liiketoimintaosaamistamme ja verkostoyhteistyötä.

Suomen vahvuuksia ovat työnteon arvostus, kansallinen yksimielisyys tärkeimmistä tavoitteista, sopimusten kunnioittaminen, yhteiskunnallinen vakaus ja ennustettavuus. Heikkouksiamme ovat korkea rakenteellinen työttömyys ja epäedullinen väestökehitys, yrittäjyyden vähäisyys sekä elinkeinorakenteen ja työmarkkinoiden jäykkyys. Työmarkkinoilla palkkaerot ovat maailman pienimpiä, mutta tämän tilanteen nurja puoli on huono kannustavuus.

Suomen vetovoimaa kilpailukykyisenä maana voivat lisätä Euroopan unionin laajeneminen ja Suomen sijainti Venäjän suuren markkina-alueen lähituntumassa. Kilpailijat kuitenkin kurovat tätä etua kovaa vauhtia kiinni ja uusia kilpailijoita nousee koko ajan; Kiina on jo saamassa etumatkaa monilla aloilla kansainvälisessä taloudessa väkirikkaana ja dynaamisena taloutena. Pystyykö Suomi jatkamaan uusiutumistaan?

Osaajia maahanmuuttopolitiikalla

Suomen vetovoima saattaa alkaa hiipua, jos työllisyysaste pysyy matalana emmekä onnistu houkuttelemaan maahan uutta, osaavaa työvoimaa. Maastamuuttopaine saattaa vahvistua ja Suomesta lähtee ulkomaille osaavaa ja korkeasti koulutettua työvoimaa. Ketä saamme tilalle? Onko ratkaisuna aktiivinen ja valikoiva maahanmuuttopolitiikka, jolla on selkeä tavoite hyödyttää sekä suomalaisia että maahanmuuttajia? Pystymmekö luomaan sellaisen politiikan?

Uuden työvoiman houkutteleminen ulkomailta vaatii kilpailukykyisiä palkkoja sekä uudistuksia verojärjestelmään. Verovähennyksiä voidaan hyvin harkita niille ulkomaalaisille, jotka tulevat työskentelemään Suomeen määräajaisesti. Tällaiset verovähennykset ovat perusteltuja, koska tänne tulevat ulko-

maalaiset eivät ole käyttäneet täysimääräisesti hyvinvointivaltion palveluja.

Viranomaisten, työmarkkinajärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan tehtävä on myös tukea ulkomaalaisten työskentelyä Suomessa kasvattamalla suomalaisia ymmärtämään ja hyväksymään vieraita kulttuureja sekä kouluttamalla ulkomaalaisia sopeutumaan suomalaisen yhteiskuntaan.

Eri alojen ja ammattien osaajia tulee houkutella Suomeen ennen kaikkea itäisen ja keskisen Euroopan lähialueilta ja Aasian maista. Lähialueilta muuttavia työntekijöitä yhdistää suomalaiseen yhteiskuntaan osittain yhteinen kulttuuriperinne. Aasialaisten maahanmuutto puolestaan rikastuttaa ja hyödyttää suomalaista yhteiskuntaa aivan uudella tavalla.

Maahanmuuttopolitiikka vaatii kuitenkin onnistuakseen tavoitteiden täsmentämistä, koulutuksen ja yhteistyön lisäämistä sekä eri viranomaisten yhteistyön tiivistämistä. Asennemuutoksen välttämättömyys on myös ilmeinen.

Turvallinen oikeusvaltio

Suomi joutuu kaikissa keskeisissä ratkaisuisissa ottamaan huomioon globaalitalouden olosuhteet. Se edellyttää yhteiskunnan vahvaa sisäistä yhtenäisyyttä. Näiden usein ristiriitaisten kehityspiirteiden vuoksi meidän täytyy määritellä uudelleen oikeudenmukaisuuden, yhteisvastuun ja kestävä kehityksen sisältö sekä niiden toteuttamisen keinot.

Edelliset sukupolvet loivat itsenäisen Suomen ja rakensivat vaurautemme. Nykyisten ja tulevien sukupolvien tehtävänä on kytkeä meidät lujasti kansainväliseen yhteistyöhön ja samalla huolehtia turvallisen oikeusvaltion tulevaisuudesta.

Globaalien kilpailukykyyn takeena meillä on eturivin asema monilla huipputeknologian aloilla, tasa-arvoinen, oppimiseen ja vastuunottoon kannustava yhteiskunta sekä hyvä koulutustaso. Suomalaiset arvot antavat siis hyvät lähtökohdat.

Luottamus luo turvallisuutta

Yhteiskunnan perustekijöitä on sen jäsenten kesken vallitseva luottamus. Kansalaisten täytyy voida luottaa valtiojärjestelmään, demokratian toteutumiseen vaalien kautta, oikeusjärjestykseen, verotuksen oikeudenmukaisuuteen, työmarkkinoiden toimintaan, hallinnon tasapuolisuuteen. Yhteisötasolla luottamus mitataan rikollisuuden, tuloerojen, tasa-arvon ja ympäristön turvallisuuden kaltaisilla tekijöillä. Yksittäisen ihmisen turvallisuuden keskeiset tekijät puolestaan kiteytyvät omaan terveyteen, koulutukseen, työhön ja toimeentuloon.

Jos perusluottamus jostain syystä murenee, seurauksena on poliittisia ääri-ilmiöitä, järjestäytyntä rikollisuutta, häiriökäyttäytymistä ja rasismien kaltaisia asenteita. Tulevaisuuden visiomme eivät silloin voi toteutua.

Pahimmat uhkatekijät tuskin toteutuvat meillä kovin nopeasti. Varoitusmerkkejä on kuitenkin jo näkyvissä. Vaikkapa huumeongelman kärjistyminen voi vaikuttaa voimakkaasti kansalaisten perusluottamuksen murenemiseen. Globaalitalouden oloissa menestyksemme määräytyy merkittävästi ulkopuolisista tekijöistä ja pienetkin muutokset kansainvälisissä suhteissa ja rakenteissa heijastuvat meihin voimakkaasti.

Suomalainen sisukas omatoimisuus on säilyttämisen arvoinen ominaisuus. Hyvinvointivaltion lieveilmiönä levinnyt käsitys, että yhteiskunta hoitaa asiat ja kaikkeen pitää saada julkista tukea, johtaa monenlaisiin vääristymiin ja passivoitumiseen. Vastuun kantaminen omasta elämästä, yhteisöllisyyden vahvis-

taminen ja sosiaalisen pääoman kasvattaminen ovat kaikki pienen kansakunnan voimavaroja. Niitä tukevia rakenteita ja arvoja pitää tietoisesti edistää. Jokaisella on velvollisuus osallistua omalla panoksellaan yhteiskunnan toimintaan ja perusturvansa rahoitukseen. Samalla on pidettävä huoli siitä, että yhteiskunnan heikoimmat yksilöt eivät putoa ulkopuolelle.

Laadukas peruskoulutus vahvistaa luottamusta

Kansakunnan keskeinen luottamustekijä on hyvä koulutus. Sen vuoksi on tärkeää, että kaikille tarjottava peruskoulutus on järjestelmän ydin ja sen laadusta ja määrästä pidetään hyvää huolta. Tasa-arvon tulee toteutua ennen kaikkea mahdollisuuksien tarjoamisessa; sen sijaan tavoitteena ei voi olla tulosten tasapaisuus. Lahjakkuudet täytyy tunnistaa ja heille on kaikilla aloilla turvattava edistyminen jo varhaisesta vaiheesta aina kohti koulutuksen ylintä huippua. Koulujen on voitava myös erikoistua erilaisten tietojen ja taitojen opetukseen.

Työelämän kehitys on ohjattava kannustavuuden ja aktiivoinnin suuntaan. Kaikilla on oltava mahdollisuus elättää itsensä oman työntekonsa tuloksilla. Työn tarjoaminen ja tekeminen on tehtävä helpommaksi verotuksen, sosiaalisten ratkaisujen ja työelämän laadullisten muutosten avulla. Suurtyöttömyydestä on päästävä eroon, muuten hyvinvointivaltioon kuuluvan luottamuksen ylläpitäminen käy mahdottomaksi.

Kun Suomessa vahvistetaan luottamusyhteiskuntaa, täytyy pitää silmällä erityisesti väestön koulutustasoa, työhön osallis-

tumista ja kansatuotetta koskevia tietoja. Samalla meidän tulee seurata laajasti eri toimialojen ja alueiden menestystä kansainvälisen vertaisarvioinnin menetelmillä. Myös sosiaalisten ongelmien kehittyminen on oltava tarkassa seurannassa, jotta ongelmien kärjistymisen ei pääse yllättämään.

Perhe ja terveys

Suomalaiset kantavat oman ja yhteisen vastuunsa perheestä ja terveydestä. Vahvuutemme on taloudellinen hyvinvointi ja luja yhdessä tekemisen perinne.

Terveyttä koskeva tietämys on kohonnut ja vaurauden lisääntymisen myötä kansanterveyden pohja on vahvistunut. Terveydenhuollon ammatillinen osaaminen on korkeatasoista ja työntajat tukevat myös ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa. Yritykset kantavat oman vastuunsa työntekijöiden jaksamisesta ja työkykyä ylläpitävät hankkeet ovat keskeinen osa suomalaisen työelämän laatua.

Välitetäänkö kansalaisesta kuitenkin kokonaisuutena? Huolehdimmeko toisistamme yli elinkaaren vai ihannoimmeko liikaa nuoruutta ja työelämän arvoja?

Työn ja perhe-elämän ristiriidat ratkaistava

Suomalaisten hyvinvointia uhkaavat tällä hetkellä uudenlaiset ongelmat – liika työ, työajan epätasainen jakautuminen, liikunnan vähäisyys, epäterveet elämäntavat. Huumeet ovat tulleet suomalaisten nuorten elämään. Kertakäyttöiset ihmissuhteet ovat korvaamassa vakiintuneet perhe- ja lähiyhteisöt. Hyvinvointivaltio voi tarjota ratkaisuja näihin ongelmiin tiivistämällä terveydenhuollon, sosiaalipalvelujen ja koulujärjestelmän yhteistyötä sekä sovittamalla yhteen työn ja perhe-elämän vaatimukset nykyistä paremmin.

Työelämän kielteiset kehityspiirteet heikentävät hyvinvointia. Osa ihmisistä tekee liikaa töitä ja osa on pitkäaikaisesti työttömänä. Välinpitämättömyyden ja itsekkyyden kasvu uhkaavat perheiden ja lasten hyvinvointia. Myös elämäntyylin muoti-ilmiöt vaikuttavat kielteisesti: lasten saamista lykätään keski-ikään ja perheiden koko pienenee. Tämä on jo johtanut väestön nopeaan vanheneeseen ja kehityssuunta voidaan kääntää vasta vuosikymmenten kuluttua.

Työn kuormituksen lisääntyminen joillakin työntekijöillä on muuttanut perheen roolia yhteiskunnassa. Kiristynyt kilpailu tekee perhe-elämästäkin suorittamista ja heikentää nuorten siteitä omaan perheeseen. Kaverit, työtoverit ja harrastukset korvaavat perheen ja lapset kilpailevat työn kanssa aikuisten ajasta. Lapset jäävät helposti sivuun kun työelämän vaatimukset kovenevat.

Työpäivien jatkuva venyttäminen, kiristynyt työtahti ja lisääntyvät ylityöt luovat vääranlaisen työn sankaruuden ihanteen. Kasvavat aikapaineet ja kilpailu työpaikoilla tekevät myös vakituiset työntekijät epävarmoiksi työsuhteensa jatkuvuudesta vaikka siihen ei olisikaan aihetta. Kun aika on tiukalla, perhe ja lapset joutuvat useimmiten kärsimään.

Kasvatusvastuu vanhemmille

Perheen rooli kasvattajana on hämärtyneessä ja vastuuta on siirretty ammattikasvattajille, päiväkoteihin ja kouluihin. Vanhemmat vetäytyvät yhä useammin kasvatusvastuusta ja keskittyvät vain lastensa harrastusten tukemiseen. Näin vanhempien paikan arvojen välittäjänä valtaavat televisio, urheilu ja muut harrastukset. Lapset tarvitsevat kuitenkin vanhempien jokapäiväistä läsnäoloa. Kasvattajina vanhempia ei voi korvata millään sosiaalilla innovaatiolla tai hyvinvointiyhteiskunnan palveluilla.

Miten yhteiskunta voisi kannustaa perheen perustamista ja lasten saamista tulevaisuudessa? Tulisiko työmarkkinajärjestöjen sopia nykyistä joustavammasta työajasta pienten lasten vanhemmille? Miten työyhteisöissä voitaisiin tukea perheiden hyvinvointia?

Suomalaisissa lapsiperheissä molemmat vanhemmat ovat yleensä kokopäivätyössä. Vaikka lainsäädäntömme antaakin pienten lasten vanhemmille mahdollisuuden työstä poissaoloihin sairaan lapsen hoitamiseksi, työyhteisöt eivät aina anna siihen todellisia mahdollisuuksia. Pienten lasten vanhemmat kohtaavat työyhteisöjen aikapaineet sekä työtovereiden ja esimiesten asenteet usein kielteisinä.

Pienten lasten vanhempien ja perheiden aseman helpottamiseksi työelämässä tulisi esimerkiksi ottaa käyttöön erityinen lapsipassi, jonka avulla työntekijä voisi yhdessä työnantajan kanssa sopien säädellä työaikaansa ja tehdä lyhyempää työaika lasten hoidon niin vaatiessa. Lapsipassiin merkittäisiin pitemmästä työajasta kertynyt säästö, josta työntekijä voisi ottaa vapaata tarpeen mukaan lastenhoidon järjestämiseksi.

Lähiyhteisöt ja työpaikat perheitä tukemaan

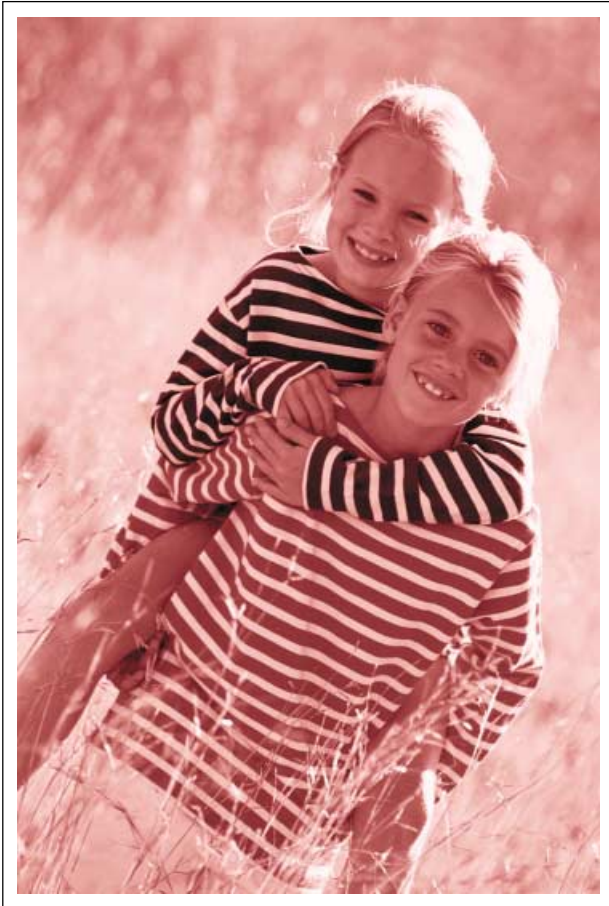
Työpaikoilla tarvitaan keskustelua hyvinvoivien ihmisten merkityksestä yrityksen kilpailutekijänä. Työnantajia tulee kannustaa lisääntyneiden aikapaineiden ja pitkittyneiden työaikaohjelmien vähentämiseen työpaikoilla.

Lähiyhteisöjen aktiivinen ja ennaltaehkäisevä yhteistyö perheiden vaikeuksien helpottamisessa on myös tärkeää. Tavoitteena on sellaisten sosiaalisten rakenteiden vahvistaminen, jotka luovat edellytyksiä pitkäaikaisille lasten ja vanhempien luottamussuhteille.

Hyvät ja pitkäaikaiset kokemuksemme lastenneuvoloista voitaisiin siirtää uudenlaisten nuorisoneuvoloitten kehittämiseen. Laajemminkin tällaiset uudenlaiset neuvolat voisivat toimia eri ikäisten ja erilaisten väestöryhmien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tukemisessa ja edistämiseksi. Niillä kasvatetaan luottamuspääomaa sekä vahvistetaan eri sukupolvien ja kansalaisryhmien välistä sidettä.

Yhteisvastuu koulun ja vanhempien kesken lasten kasvattamisessa on nostettava uuteen arvoon kehittämällä opettajien ja lasten vanhempien välistä vuoropuhelua. Ongelmiin pitää lisäksi puuttua riittävän varhaisessa vaiheessa. Aikuisuuteen kuuluu myös mallin näyttäminen lapsille ja nuorille. Se on kaikkien velvollisuus, ei yksinomaan lasten vanhempien tai pelkästään opettajien tehtävä.

Ideoita ja ehdotuksia jatkotyöhön

Suomi 2015 -ohjelman aikana on noussut esiin ideoita ja ehdotuksia, joita on tarkoitus antaa työstettäväksi erikseen koolle kutsuttaville asiantuntijaryhmille. Sitra järjestää näitä workshoppeja kysymyksistä, joissa ei ole selkeää vastuutahoa tai joissa vastuu jakaantuu useammalle yhteiskunnalliselle osapuolelle.

Workshoppien tavoitteena on hyödyntää monipuolisia menetelmiä ja löytää niiden avulla ratkaisuja Suomen tulevaisuuden kannalta keskeisiin kansallisiin ja strategisiin haasteisiin. Workshoppien osallistujiksi kutsutaan kunkin aiheen keskeisiä asiantuntijoita, päättäjiä ja toimijoita.

Suomi 2015 -ohjelman edellisten kurssien aloitteesta Sitra järjestää vuonna 2002 workshopit seuraavista aiheista:

- Työelämän murros ja koulutuksen vastaus
- Hyvinvointiyhteiskunnan kehitysvaihtoehdot

Vuoden 2003 aikana Sitra järjestää workshopit aiheista:

- Työurasta elämänuraan
- Tasapainoinen aluekehitys

Suomi 2015-ohjelman viides kurssi on puolestaan esittänyt, että Sitra järjestäisi workshoppeja seuraavista aiheista:

- Akateemisen yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjyyden kannustaminen perinteisillä toimialoilla
- Sosiaalisen pääoman määrittely ja mittaaminen
- Informaatioteknologian hyödyntäminen julkisten palvelujen tuottamisessa
- Kolmannen sektorin toimintaedellytysten parantaminen
- Tulos- ja tuottavuussidonnaisen palkkausjärjestelmän kehittäminen
- Uudenlaiset neuvolat eri ikäisten väestöryhmien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Suomi 2015 -ohjelman kuudes kurssi käynnistyy syyskuussa 2002 Kiinan kansantasavallan pääkaupungissa Pekingissä. Se jatkaa myöhemmin syksyllä työtään Moskovassa ja Berliinissä sekä aikaisempien kurssien tapaan myös Suomessa. Edellisten kurssien visio, strategiset tavoitteet ja kehittämisehdotukset toimivat pohjana kuudennen kurssin työskentelylle, mutta se voi myös ottaa kokonaan uusia teemoja pohdittavakseen. Suomi 2015 -ohjelman kuudennen kurssin työn tuloksia voimme arvioida tammikuussa 2003.

Asiantuntijat ja teemat

Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin seminaareissa Pekingissä, Berliinissä ja Moskovassa sekä Helsingissä on kuultu ulkomaisia ja kotimaisia asiantuntijoita. Kurssin viimeisessä seminaarissa on työskennelty pienryhmissä. Kaikki Suomi 2015 -ohjelman viidennellä kurssilla esiintyneet asiantuntijat sekä heidän esitelmiensä aiheet on lueteltu tässä seminaarikohtaisesti ja aikajärjestyksessä.

3.3.2002 Helsinki–Vantaa Airport Congress Center

Suomi 2015 -kurssin 5 avauspuheenvuoro

Aatto Prihti, yliasiamies, Sitra

Suomi 2015 – työskentelymenetelmät

Tapio Anttila, koulutusjohtaja, Sitra

China in world politics – an introduction

Arto Mansala, Ambassador, Ministry of Foreign Affairs

Economy of China – an introduction

Jian-Guang Shen, Economist, Bank of Finland

Law and justice in China – an introduction

Pekka Hallberg, President, Supreme Administrative Court

Lennon aikana:

Video: Aikaisempien kurssien mediapalaute

Matti Karhu, toimittaja

Video: Keskuksen valtakunta ja Suomi

Heikki Korhonen, toimittaja

4.–9.3.2002 Beijing, People's Republic of China

China's foreign policy – major powers and current areas

Yan Xuetong, Professor and Director,
Institute of International Studies, Tsinghua University, Beijing

Targets of Chinese foreign policy in the future

Yuan Ming, Professor and Dean,
School of International Studies, Beijing University

The reform of legal system in China

Jun Gong, Partner, Jun He Law Offices, Beijing

The political landscape of the People's Republic of China – democratisation versus authoritarianism

Linda Jakobson, Researcher,
Finnish Institute of International Affairs, Helsinki/Hong Kong

Relations of Finland and People's Republic of China

Benjamin Bassin, Ambassador of Finland in Beijing

Introduction of Haidian Science Park

Ma Lin, President,
Administrative Committee of Zhongguancun
Haidian Science Park, Beijing

Linux and Chinese software industry

Chris Zhao, Vice President, Red Flag Corporation, Beijing

eGovernment in China

Raphael Zhu, President, Beijing Beautybeard Technology and
Development Corporation, Beijing

The development of telecommunication industry in China

Wei Shaojun, President, Datang Telecom Corporation, Beijing

eCommerce in China and digital China

Zhou Nian, Vice President, Digital China Holdings Ltd.

Opportunities and challenges of foreign and multinational companies in China

Urpo Karjalainen, President,
Nokia China Investment Corporation, Beijing

ICT development and future trends in China

Eddie Chen, Vice Director,
Network and Information Engineering Center,
Fudan University, Shanghai

Panel discussion: Opportunities and challenges of young entrepreneurs in China

Chairman: Luyu Wang, Vice President,
Haidian Science Park Administration

Participants:

Han Gengchen, President, Origin Seed Technology Corporation
William Y. Sun, President, Accelet Beijing Corporation
Daisy Liu, President, VisionNext China Corporation

Tour to the Great Wall:

Introduction to the history of the Great Wall

Anssi Kankainen, Olympia Air Travel Ltd

Tour to the Great Wall:

Introduction to the Chinese everyday life

Linda Jakobson, Finnish Institute of International Affairs,
Helsinki/Hong Kong

Reform of education system in China

John Yang, Professor and Dean,
International MBA School, Peking University and Associate
Dean, Business School of Fordam University, New York

The future of Chinese youth and contradictions of generations

Victor Yuan, Chairman, Horizon Research, Beijing

Panel discussion of Chinese youth:**The future of China – a personal view**

In cooperation with Horizon Research

Chairmen: Victor Yuan and Linda Jakobson

Participants:

Rui Zhang, Beijing Polytechnic University, Senior student, majoring architecture and construction

Kathy Kang, Beijing Second Foreign Language University Sophomore student, English major

Liangguang Cui, Beijing Industry and Commerce University, Senior student, majoring in logistics

Xiaosong Zhang, Beijing Union Medical College, first year of Ph.D candidate, majoring in clinical medicine

Ying Fan, Beijing Normal University, second year of postgraduate student, majoring in psychology

WTO and China – economic, political and social consequences

Li Shantong, Director General,

Development Research Center of State Council, Beijing

Xu Mingqi, Research Professor,

Shanghai Academy of Social Sciences, Shanghai

Audrey Tsui, Professor of Human Capital Management and Director of Corporate Development for China and HK SAR, IMD, Lausanne/Beijing

Demand of talents and human resources by international companies in China

Larry Wang, CEO, Wang & Li Asia Resources, Beijing

Panel discussion of journalists:**Restructuring the mass media in China**

Chairman: Jack G. Pan, Professor and Anchor,

Tsinghua University and Phoenix TV Infochannel, Beijing

Participants:

Li Xiguang, Professor, School of Humanities and Social Sciences, Tsinghua University, Beijing

Hu Jingjiao, Journalist, CCTV, Beijing

Yang Lan, Chairperson and CEO,

SunTV Cybernetworks Co, Beijing

Huang Wen, Journalist, Xinhua News Agency, Beijing

Environmental problems and challenges in China

Mats Anderson, Sector Manager,

World Bank Office in Beijing

Environmental technology for flood control and forestry

Liu Ning, Managing Director

Beijing Novo Information Technology Corporation

Environment awareness of Chinese Citizens

Shen Mingming, Professor and Director,

Research Institute of Contemporary China, Peking University

7.4.2002 Helsinki–Vantaa Airport Congress Center

Opening of the seminar

Jaakko Iloniemi, Ambassador

EU and global governance in relation to Russia, Asia and USA

Teija Tiilikainen, Director of Research, Centre for European Studies, Helsinki University

Russian economy in transition

Pekka Sutela, Head of the Institute of Economics in Transition, Bank of Finland

8.–9.4.2002 Moscow, Russian Federation

Welcoming speech

Gennadi Seleznev, Speaker of the Duma

Panel with the fraction leaders of the Duma:

Communist party: Gennadi Seleznev, Gennadi Zjuganov

Unity party: Alexander Beljakov, Aleksei Alekseev, Alexander Jashin

Union of the right forces: Boris Nadezhdin, Artur Mäki

Welcoming speech

Dimitry Mezentsev, President, Centre for Strategic Studies

Social development in Russia

Mikhail Dmitriev, Deputy Minister, Ministry of Industry and Trade

Russian innovation systems

Andrey Fursenko, Deputy Minister, Ministry of Science and Technology

Student panel of MGIMO-university:

Elena Donova, Irina Donina, Jury Surin, Ludmila Dobrynina, Olga Lapetina, Pjotr Pohvalin, Alexander Bulychev, Alexandra Bukacheva

Future of the Russian banking system

Ilkka Salonen, CEO, International Moscow Bank

Doing business in Russia

Berndt Moberg, Managing Director, ZAO Stora Enso Packaging

Panel discussion with specialists of the Embassy of Finland in Moscow:

Nina Vaskunlahti, Minister; Laura Kakko, Counsellor and Kari Pekonen, Counsellor

Russian foreign policy

Dimitri Trenin, Director, Carnegie Institute

Future scenarios of Russia

Seppo Remes, Chairman of the Board, European Business Club in the Russian Federation

9.–11.4.2002 Berlin, Federal Republic of Germany

Future challenges of Germany until 2015

Leif Fagernäs, Ambassador of Finland in Berlin

Biodiversity – the one and only sustainable resource for the third Millennium

Christoph Häuser, Research Scientist, State Museum of Natural History, Stuttgart
 Comment: Heidi Hautala, Member of the European Parliament

Structural change and economic performance in the era of globalization

Peter Nunnenkamp, Research Division Head, Kiel Institute of World Economics
 Comment: Esko Aho, Member of the Parliament of Finland

Berlin as the capital of Germany

Hannes Saarinen, Professor and Director, Finnland Institut, Berlin

European security

Jamie Shea, Director of Information and Press, NATO, Brussels
 Comment: Kari Häkämies, Permanent Secretary of the Ministry of Interior Affairs

Future of the European Union

Alexander Stubb, Advisor, European Commission, Brussels
 Comment: Antti Satuli, Secretary of State, Ministry for Foreign Affairs

Enlargement of European Union,**labour market pressures and labour mobility**

Michael Burda, Professor, Humboldt University, Berlin
 Comment: Markku Wallin, Permanent Secretary of Labour, Ministry of Labour

World economic architecture in the 2015's

Charles Wyplosz, Professor and Director, Graduate Institute of International Studies, Geneva
 Comment: Jussi Mustonen, Director, Confederation of Finnish Industry and Employers

6.–7.5.2002 Adams-sali, Helsinki

Global governance

Carl Bildt, Former Minister of State of Sweden
 Comment: Heli Paasio

Euroopan unionin tulevaisuus ja missio

Riitta Uosukainen ja Antti-Pekka Pietilä

Aasian painoarvon kasvu

Tapani Kaskeala ja Timo Kekkonen

Vanhojen kasvutalouksien uusiutumiskyky heikkenee

Anu Nokso-Koivisto ja Pertti Parmanne

Työvoimapula, maahanmuutto ja monikulttuurisuus

Heli Jeskanen-Sundström ja Maija-Liisa Friman

Panelikeskustelu: Suomi vuonna 2015 nuorten silmin

Riikka Matinelli, Heikki Oksanen ja Jaakko Leinonen, Oulun lyseon lukio
 Asta Haahti, Hanna Heimonen ja Ossi Lehikoinen, Joensuun oppimiskeskus
 Pia Eloranta, Henriikka Peltonen ja Anna Wikberg, Turun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan linja

Hyvinvointierot kasvavat alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti

Timo Honkala ja Perttu Vartiainen

Eriarvoisuus ja kilpailu lahjakkuuksista

Yrjö Neuvo ja Esko Mäkeläinen

Menestyksen takaavat arvot tulevaisuudessa

Yrjö Sotamaa ja Pekka Ketonen

3.–4.6.2002 Sannäsin kartano, Porvoo

Raportin valmistelua pienryhmissä

Suomi 2015 -ohjelma

Sitra on kouluttanut suomalaisia päättäjiä yli kahden vuosikymmenen ajan. Talouspolitiikan johtamiskursseja Sitra on järjestänyt vuosina 1977–1999. Vuodesta 1999 lähtien päättäjiä on koulutettu Talouspolitiikka 2000+ -kursseilla.

Yhteistyössä muiden tahojen kanssa Sitra organisoii 1990-luvulla Kansallisen strategian kehitysohjelman.

Suomi 2015 -ohjelma on Sitran uusin koulutus- ja kehitysohjelma suomalaisen yhteiskunnan päättäjille. Tähän mennessä kursseja on toteutettu viisi kevästä 2000 lähtien. Suomi 2015 -ohjelma sisältää kaikkiaan kuusi kurssia vuosina 2000–2002 sekä niiden yhteisen päätösseminaarin vuonna 2003.

Tavoitteet

Suomi 2015 -ohjelman tavoite on suomalaisen yhteiskunnan ylimmän tason päättäjien tietojen, taitojen, valmiuksien ja verkostojen kehittäminen suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta koskeissa asioissa. Ohjelman perusta on kansallinen, mutta näkökulma samalla vahvasti kansainvälinen, monitieteinen ja poikkiyhteiskunnallinen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ohjelman osallistajat

- saavat monipuolista tietoa ajankohtaisista ja tulevaisuuden kannalta keskeisistä asioista
- keskustelevat eri alojen koti- ja ulkomaisten asiantuntijoiden sekä muiden päättäjien kanssa
- arvioivat suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeisiä haasteita
- tutustuvat kansallisen tason strategiaan linjauksiin
- käyttävät ohjelman aikana saamaansa tietoa hyväksi omassa työssään sekä
- valmistavat raportin uusista ja tulevaisuuden kannalta tärkeimmistä strategisista linjauksista jatkokäsittelyä varten.

Suomi 2015 -ohjelma tukee Sitran esittämää tavoitetta, jonka mukaan Suomi olisi vuonna 2010 maailman kolmen menestyneimmän kansakunnan joukossa.

Osallistajat

Ohjelman on käynnistänyt eri yhteiskunnallisia tahoja ja näkemyksiä edustava neuvottelukunta, jonka puheenjohtaja on Sitran yliasiamies Aatto Prihti.

Suomi 2015 -ohjelman osallistujiksi kutsutaan suomalaisen yhteiskunnan eri tahojen ylintä johtoa. He ovat poliittisen päätöksenteon, julkisen hallinnon, puolustusvoimien, kirkon, elinkeinoelämän, etujärjestöjen, kolmannen sektorin, viestinnän sekä tutkimuksen ja koulutuksen johtavissa tehtävissä toimivia henkilöitä.

Kurssille kutsutaan kerrallaan noin 25 osallistujaa. Virallisen kutsun osallistujille esittää pääministeri. Käytännössä osallistujien rekrytoinnin hoitaa Sitra.

Ohjelman yksityiskohtaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta on vastannut Sitran koulutustiimi koulutusjohtaja Tapio Anttilan johdolla. Ohjelman rahoituksesta vastaa Sitra. Suomi 2015 -ohjelma ei ole kaupallinen koulutustuote eikä se kilpaile minkään johtajakoulutusohjelman kanssa. Kurssin osallistajat vastaavat itse seminaarien matkakustannuksista.

Sisältö ja rakenne

Suomi 2015 -ohjelma toteutetaan kolmen vuoden aikana. Siihen sisältyy kuusi erillistä kurssia, joihin osallistuu yhteensä noin 150 suomalaisen yhteiskunnan keskeistä päättäjää eri elämäntiloilta. Vuonna 2003 järjestetään näiden kuuden kurssin yhteinen päätösseminaari.

Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin lopputuloksia esitellään tässä raportissa. Kurssi on koostunut neljästä erillisestä seminaarista. Niiden välisenä aikana osallistajat ovat työskennelleet ja keskustelleet internetin välityksellä verkkopohjaisessa oppimisympäristössä.

Tämä kurssi käynnistyi seminaarilla Pekingissä, Kiinan kansantasavallassa. Sen aikana perehdyttiin muun muassa Kiinan WTO-jäsenyyden vaikutuksiin, kiinalaiseen yhteiskuntaan ja sen modernisoitumiseen, koulutukseen ja kiinalaisten arvomaailman muutokseen, korkean teknologian sovellutuksiin ja niiden kau-

pallistamiseen, ympäristöongelmiin sekä joukkotiedotuksen muuttuvaan asemaan Kiinassa.

Kurssin toinen seminaari järjestettiin Moskovassa ja Berliinissä. Moskovan seminaarissa perehdyttiin Venäjän taloudellisiin ja poliittisiin näkyisiin, pankki- ja rahoitustoimintaan, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sekä venäläisen nuorison tulevaisuuden odotuksiin. Berliinissä aiheina olivat muun muassa Saksan poliittinen ja taloudellinen rooli Euroopassa, maailmantalouden näkymät, Euroopan turvallisuus, Euroopan unionin tulevaisuus sekä unionin laajentuminen ja työvoiman liikkuvuus.

Kaksi viimeistä seminaaria järjestettiin Suomessa. Helsingissä järjestetyssä seminaarissa kuultiin kurssilaisten puheenvuoroja eri aiheista. Sannäsissa, Porvoossa järjestetyssä seminaarissa osallistujat työskentelivät pienryhmissä valmistellen kurssin loppuraporttia.

Suomi 2015 -ohjelman seminaarien järjestelyissä Sitran yhteistyökumppaneina ovat toimineet muun muassa Haidian Science Park, Horizon Research ja Nokia China Pekingissä sekä Strategian tutkimuksen laitos ja International Moscow Bank Moskovassa. Suomen suurlähetystöt Pekingissä, Moskovassa ja Berliinissä antoivat kurssin valmisteluun ja toteutukseen arvokkaan panoksensa. Tämän kurssin toteuttamiseen ovat osallistuneet myös lukuisat muut kotimaiset ja ulkomaiset asiantuntijat sekä yhteistyökumppanit.

Menetelmät

Suomi 2015 -ohjelman jokainen kurssi koostuu seminaari-työskentelystä, pienryhmätyöstä sekä verkkopohjaisen oppimisympäristön hyödyntämisestä. Osallistujat vaikuttavat omalla asiantuntijapanoksellaan työskentelyn etenemiseen ja sisältöön, mutta samalla saavat tietoa, näkemyksiä ja vaikutteita toisiltaan ja kurssin aikana kuultavilta asiantuntijoilta.

Seminaarit toteutetaan kotimaassa ja ulkomailla yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Niiden aikana kuullaan esitelmiä ja käydään keskusteluja. Seminaarit ovat ulkopuolisilta suljettuja tilaisuuksia.

Ohjelmaa varten on rakennettu internetin välityksellä toimiva oppimisympäristö, jossa kurssin osallistujille toimitetaan aiheisiin liittyvää tausta-aineistoa ennen seminaareja ja niiden jälkeen. Kaikkien seminaareissa kuultavien asiantuntijoiden esittelyt ja useimpien esitysten yhteenvedot toimitetaan osallistujille tämän tietoverkon avulla. Sen välityksellä osallistujat käyvät kurssin aikana keskusteluja keskenään ja valmistelevat loppuraporttia.

Tämä oppimisympäristö toimii Suomi 2015 -ohjelman tukena seminaarien välisenä aikana ja loppuraportin valmistelussa. Tätä virtuaalista työkalua käytetään kaikkien Suomi 2015 -ohjelman kurssien toteutuksessa sekä Sitran muissa koulutushankkeissa.

Tämä Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin loppuraportti on kokonaisuudessaan luettavissa myös Sitran internet-sivuilta osoitteessa www.sitra.fi/suomi2015. Loppuraportin ruotsin- ja englanninkieliset käännökset julkaistaan samassa osoitteessa elokuun 2002 aikana. Aikaisempien kurssien loppuraportit löytyvät samasta osoitteesta.

Tässä raportissa esitettyihin näkemyksiin voi ottaa kantaa ja niistä voi keskustella lähettämällä sähköpostiviestejä osoitteeseen: suomi2015@sitra.fi

Viidennen kurssin osallistujat

Suomi 2015 -ohjelman viidennelle kurssille ovat kutsuttuina osallistuneet:

Puheenjohtaja **Esko Aho**,
Suomen Keskusta rp

Toimitusjohtaja **Maija-Liisa Friman**,
Vattenfall Oy

Euroopan parlamentin jäsen **Heidi Hautala**,
Euroopan parlamentti

Apulaiskaupunginjohtaja **Timo Honkala**,
Helsingin kaupunki

Kansliapäällikkö **Kari Häkämies**,
Sisäasiainministeriö

Pääjohtaja **Heli Jeskanen-Sundström**,
Tilastokeskus

Toimitusjohtaja **Tapani Kaskeala**,
FINPRO

Osastopäällikkö **Timo Kekkonen**,
Kauppa- ja teollisuusministeriö

Toimitusjohtaja **Pekka Ketonen**,
Vaisala Oyj

Pääsihteeri **Eeva Kuuskoski**,
Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Johtaja **Jussi Mustonen**,
Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto

Johtaja **Esko Mäkeläinen**,
Stora Enso Oyj

Teknologijaohjaja **Yrjö Neuvo**,
Nokia Mobile Phones

Johtaja **Anu Nokso-Koivisto**,
Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

Kansanedustaja **Heli Paasio**,
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue rp

Johtaja **Pertti Parmanne**,
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Vastaava päätoimittaja **Antti-Pekka Pietilä**,
Taloussanommat

Valtiosihteeri **Antti Satuli**,
Ulkoasiainministeriö

Rehtori **Yrjö Sotamaa**,
Taideteollinen korkeakoulu

Eduskunnan puhemies **Riitta Uosukainen**,
Eduskunta

Rehtori **Perttu Vartiainen**,
Joensuun yliopisto

Kansliapäällikkö **Markku Wallin**,
Työministeriö

Suomi 2015 -ohjelman viidennen kurssin puheenjohtajana on toiminut ministeri Jaakko Iloniemi. Kurssin sisällön suunnittelusta ja käytännön järjestelyistä on vastannut Sitran koulutus-tiimi. Siihen ovat kuuluneet koulutusjohtaja Tapio Anttila, ohjelmajohtaja Tuovi Allén, koulutuspäällikkö Pekko Kohonen ja koulutuspäällikkö Mervi Porevuo sekä assistentit Anu Löfhjelm, Anne Törnroos ja Tuire Lehikoinen. Kotimaassa pidettyjen seminaarien toteuttamiseen ja loppuraportin laatimiseen on osallistunut toimittaja Matti Karhu. Kurssin arvioinnista on vastannut koulutusarvioija Susanna Ekola. Verkkopohjaisen oppimisympäristön ylläpidosta on vastannut järjestelmäasian-tuntija Suvi Savola.

Sitra edistää taloudellista hyvinvointia

- kehittämällä uutta ja menestyvää yritystoimintaa
- rahoittamalla osaamisen kaupallistamista
- edistämällä kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteistoimintaa

Sitra on itsenäinen edelläkävijä

- taloudellisesti riippumattomana
- rohkean aloitteellisena
- uusien asioiden tekijänä

Sitra on puolueeton vaikuttaja

- tuottamalla uutta tutkittua tietoa
- osoittamalla edessä olevia haasteita
- kehittämällä uusia ratkaisumalleja

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra on itsenäinen

julkisoikeudellinen rahasto, jota eduskunta valvoo.

Sitra pyrkii tutkimuksen, innovatiivisen toiminnan,

koulutuksen ja yritysrahoituksen keinoin edistämään

Suomen taloudellista hyvinvointia. Sitran toiminta

rahoitetaan peruspääoman ja yritysrahoituksen tuotoilla.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto

Itämerentori 2, PL 160, 00181 Helsinki

Puhelin (09) 618 991, telefax (09) 645 072

Sähköposti: etunimi.sukunimi@sitra.fi

Internet: www.sitra.fi

SITRA